

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн та архітектура	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Графічний дизайн	Рік навчання	4
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	B2 Дизайн	Семестри	7

ТИПОГРАФІКА

Семестр 7 (осінь 2026)
01 вересня — 12 грудня

Викладач	Ісмайлова Марія Сергіївна, ст.викладач, PhD (канд. мист-ва)
E-mail	0660563323mariya@gmail.com
Заняття:	Дистанційні за розкладом у програмі zoom
Консультації:	Дистанційні за розкладом у програмі zoom або листування у Telegram тільки у робочі дні
Адреса	к. 310, 308, поверх 3, корпус 3, вул. Мистецтв 11
Телефон	050 982 6080; 057 706-28-11 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи та листування у Telegram й тільки у робочі дні та конференції у програмі zoom. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — АППВК); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання. ілюстрації* — *jpeg, pdf, опис*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту або в Telegram. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисциплін Шрифт, Основи проектування.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчальні матеріали, слайди, ілюстрації тощо викладаються у групні Telegram

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка: ноутбук з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми для виконання завдань: Adobe In Design, Adobe Illustrator.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни «Типографіка» є підготовка студентів до вивчення основних профільюючих дисциплін спеціалізації «Графічний дизайн»: «Проектування», «Макетування і моделювання упаковки» та «Авторська друкарська графіка» шляхом підготовки студентів до роботи із набірним шрифтом, який є важливою складовою частиною графічного дизайну. Основна спрямованість дисципліни визначається професійним сприйняттям особливостей шрифтової форми, як то: типи шрифту та його характерні історичні риси, здатність виражати зміст тексту через акцидентне та набірне рішення, засвоєння технічних засобів макетування одно- та багатосторінкових видань.

Завдання дисципліни полягають в засвоєнні естетики набірної та акцидентної типографіки. На оглядних вступних бесідах студенти знайомляться з історією світової типографіки та етапами еволюції набірної шрифту; засвоюють як класичні засоби організації текстової інформації так і модерністську естетику (експериментальною за формою) типографіку; закріплення проектно-технічних навичок творчого оперування із шрифтовими формами у різноманітних за жанрами контекстах.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни визначається професійною здатністю володіння засобами шрифтової графіки на засаді набірної шрифту для виконання завдань з графічного дизайну, здатність володіти методами, законами та правилами побудови зображень, які використовуються в проекційному кресленні; здатність володіти базовими уявленнями про основи композиції і проектною графіки; здатність володіти засобами шрифтової графіки на засаді набірної шрифту для виконання завдань з графічного дизайну та роботою. Вирішується завдання творчого підходу в розкритті заданої теми за допомогою наборних шрифтів, підвищується рівень художньо-образного й тектонічно-конструктивного мислення студента; проектування верстки видань та книг з урахуванням всіх типографічних принципів та прийомів. Дисципліна вивчається протягом одного семестра 4-го курсу (5 кредитів ECTS, 150 навчальних години).

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна типографіка спрямована на практичні заняття у программі Adobe InDesign та консультування студентів очно та дистанційно. Самостійна робота студента спрямована на пошук інформації за темою, вивчення аналогів, практичної роботи з набірним шрифтом у різноманітних за жанрами контекстах; макетування одношпальтових та багатшпальтових видань; проектування верстки видань з урахуванням всіх типографічних принципів та прийомів.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з аудиторії (окрім заліку). Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю із завідувачем кафедри та студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її вдома та показати результат роботи на наступному занятті.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час перегляду помічен плагіат, копіювання та використання чужих робіт можливе відрахування.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ ТА ЗМІСТ ЗАНЯТЬ

Тиждень	Дати (орієнтовно)	Назва завдання та зміст заняття	Ключові вимоги до проєкту
1	01.09 – 05.09	Вступна бесіда. Типографіка як інструмент візуальної комунікації. Огляд тем для Завдання 1.	Обрати 1 з 3 підтем: «Шрифт», «Відомий типограф» або «Історичний стиль». Акцент на типографіці як домінанті. Колір: ч/б + 1-3 кольори.
2	08.09 – 12.09	Завдання 1: Створення шрифтового плакату. Створення та затвердження пошукових ескізів	Формат А-3 вертикальний. Робота в Adobe Illustrator або InDesign. Візуальна інтерпретація теми засобами типографіки.

Тиждень	Дати (орієнтовно)	Назва завдання та зміст заняття	Ключові вимоги до проєкту
1 - 3	15.09 – 19.09	ТЕМА 1 ШРИФТ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФОРМО- УТВОРЕННЯ В ТИПОГРАФІЦІ Завдання 1: Створення шрифтового плакату Етапи роботи: 1. Пошук концепції, гарнітур шрифту. 2. Ескізи композиційного рішення, кольорова гама. 3. Затвердження фінального рішення, допрацювання технічних та композиційних моментів. <i>Здача завдання № 1 — 19 вересня</i>	за темою на вибір автора: Гарнітура шрифту. Відомий типограф. Історичний стиль у дизайні типографіки. <i>Візуальна інтерпретація теми засобами типографіки.</i> У плакаті використовуємо назву шрифту, стилю або автора як домінують композиції. Другорядні елементи типографіки у плакаті: історія (біографія), дати. Показати варіанти накреслень, кегельну градацію по темі шрифт. У типографічному напрямку важливо зберегти стилістичні елементи обраного напрямку у своїй роботі, але в авторській інтерпретації. <i>Кольорова гама на вибір автора. бажано чб+1-3 кольори Техніка виконання: графічні програми (Adobe Illustrator, Adobe In Design). Технічні умови: формат А-3 вертикальний</i>
4	22.09 – 26.09	ТЕМА 2 МОДУЛЬНА СІТКА В ТИПОГРАФІЦІ Завдання 2: Створення дизайну резюме. Розробка модульної сітки, пошук гарнітур та затвердження пошукових ескізів Етапи роботи: 1. Пошук концепції,	- розробка модульної сітки; - створити єдину стилістику верстки: естетичну і функціональну; - подача інформації може бути в стилі інфографіки; - акцент на типографіку, можна доповнювати графічними елементами; - створити резюме з одним дизайном на двох мовах; - використовуємо 1-2 гарнітури, максимальну варіативність по накресленню та розміру шрифту; - створити єдиний типографічний стиль.

Тиждень	Дати (орієнтовно)	Назва завдання та зміст заняття	Ключові вимоги до проєкту
		модульної сітки, гарнітур шрифту. 2. Ескізи композиційного рішення, кольорова гама.	<i>Кольорова гама на вибір автора. бажано чб+1-2 кольори Техніка виконання: графічна програма Adobe In Design Технічні умови: формат А-4 вертикальний+</i>
5	29.09 – 03.10	Завдання 2: Створення дизайну резюме Затвердження фінального рішення, допрацювання технічних та композиційних моментів. Здача завдання № 2 — 29 вересня	Створення гармонійного візуального образу дизайну та верстки резюме з урахуванням всіх правил типографіки. <i>Кольорова гама на вибір автора. бажано чб+1-2 кольори Техніка виконання: графічна програма Adobe In Design Технічні умови: формат А-4 вертикальний+</i>
6	13.10 – 03.11	ТЕМА 3 ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ШРИФТУ ТА ВЕРСТКИ Завдання 3 ВАРІАНТ 1: Створення двостороннього буклету «ГАРНІТУРИ ДЛЯ ВЕРСТКИ» Зробити дизайн та мокапи варіантів. Створення та затвердження пошукових ескізів	ВАРІАНТ 1 БУКЛЕТ ДВОСТОРОННІЙ Підібрати 7 і більше гарнітур для набору тексту функціональних, які є читабельні та мають варіації накреслень. Розробити дизайн обкладинки та типографічне оформлення сторінок, використовуючи модульну сітку та єдиний стиль. У буклеті має бути: - назва гарнітури - варіанти накреслення шрифту - фраза у градації від 6-7 пт - 12 пт Формат на вибір автора <i>Варіанти формату (А-4 можна розділити на 6 або 8 смуг набору), 10 x 10 (см), 10 x 15 (см) і т.д.</i>
7	13.10 – 03.11	Завдання 3 ВАРІАНТ 2: Створення брошури «ГАРНІТУРИ ДЛЯ ВЕРСТКИ»	ВАРІАНТ 2 БРОШУРА багатосторінкова

Тиждень	Дати (орієнтовно)	Назва завдання та зміст заняття	Ключові вимоги до проєкту
		Зробити дизайн та мокапи варіантів. Створення та затвердження пошукових ескізів Етапи роботи: 1. Пошук концепції, гарнітур шрифту. 2. Ескізи композиційного рішення, пошук модульної сітки. 3. Затвердження фінального рішення, допрацювання технічних та композиційних моментів. Здача завдання № 3 — 13 жовтня	Створити брошуру про 1-3 гарнітури, в залежності від вашого концепту. Розробити дизайн обкладинки та типографічне оформлення сторінок, використовуючи модульну сітку та єдиний стиль. У брошурі має бути: - назва гарнітури (історія шрифту), варіанти накреслення шрифту, алфавіт, цифри, знаки, розвороти можуть бути функціональними та декоративними. Формат на вибір: <i>A5 (148x210) 114x162 мм Програма: Adobe InDesign.</i>
8	07.11 – 14.11	ТЕМА 4 ДИЗАЙН І ВЕРСТКА ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ Завдання 4: Створення багатосторінкового видання (журналу)	Розробка дизайну обкладинки видання, затвердження концепції, вибір фірмових кольорів (1-3 для акценту). Формат 205x260 мм <i>Обсяг: 28-36 сторінок з обкладинкою.</i>
9	17.11– 21.11	Робота з багатосторін- ковим виданням	Пошук типографічного стилю видання, вибір гарнітур, розробка модульної сітки.
10-12	03.11 – 28.11	Робота з багатосторін- ковим виданням	Композиційне розташування текстових блоків та ілюстрацій, типографічних елементів.
13	02.12 – 12.12	Робота з багатосторін- ковим виданням Здача завдання № 4 — 12 грудня	Робота з технічними моментами верстки (переноси, висячі рядки, слова, прогалини).

Тиждень	Дати (орієнтовно)	Назва завдання та зміст заняття	Ключові вимоги до проєкту
14	Вересень - грудень	Написання тез для участі у конференціях, підготовка робіт на міжнародні конкурси.	Оформлення доповідей для конференції. Підготовка конкурсних робіт.
15	08.12 – 16.12	Екзаменаційний перегляд	Студент демонструє результативність практичної роботи та засвоєння всіх технічних засобів.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА ТЕРМІНИ ЗДАЧИ РОБОТИ

	Назва проєкту	термін здачі роботи	бали
1	Шрифтовий плакат	19 вересня	15
2	Дизайн резюме	29 вересня	15
3	Буклет «Гарнітури для верстки» Брошура «Гарнітури для верстки»	13 жовтня	15 25
4	Верстка і дизайн періодичного видання	12 грудня	35
6	Відвідування занять	вересень – грудень	5
	Всього:		85-95
5	Тези для конференцій Міжнародні конкурси	Вересень – грудень	10-20

ЖУРНАЛ (періодичне видання):

10 балів – 1 етап роботи (звіт 24 грудня)

15 балів – дизайн обкладинки, загальна концепція, композиційне розташування картинок, стилістика типографічна.

5 балів – технічні моменти верстки (вісячі слова, рядки, коридори)

5 балів – мокапи

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Модуль	Форма звітності	Бали
1	Модульний перегляд	0–45
2	Модульний перегляд	0–45
3	Екзаменаційний перегляд, презентація, конкурси	0–10
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали			Критерії оцінювання
	0–50	0–50	

A	50	50	Студент в повному обсязі опанував матеріал, продемонстрував уміння збирати та аналізувати інформацію, виконав типографічні роботи та дизайн і верстку видань на вищому професійному рівні, брав участь у конкурсах, виставках та фестивалях. Макети роздруковані вірно та професійно.
A	45	45	Студент в повному обсязі опанував матеріал, продемонстрував уміння збирати та аналізувати інформацію, виконав типографічні роботи та дизайн і верстку видань на вищому професійному рівні. Макети роздруковані вірно та професійно.
B	41 - 44	41 - 44	Студент в повному обсязі опанував матеріал. Експозиційна подача гармонійна
C	37 - 40	38 - 40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, продемонстрував відсутність творчого підходу та вміння збирати та аналізувати інформації
D	32 - 36	32 - 37	Студент не в повному обсязі опанував матеріал, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (малий обсяг, недостатні навички роботи з ПО, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з оформленням експозиції
E	30 - 33	30	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал, виконана робота має багато значних недоліків (відсутність творчого підходу, малий обсяг, недостатні навички роботи з ПО, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Типографіка» застосовано ефективні методи контролю та самоконтролю, зокрема: методи практичного контролю: виконання практичних завдань (виконуються під час самостійної роботи), методи самоконтролю: самооцінювання виконаної роботи за наданими критеріями. Студент повинен показати результативність своєї практичної роботи та засвоєння всіх практичних та технічних засобів типографіки, досягнення нових принципово композиційних ідей у межах поставленої учбової задачі

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	задовільно	64–74	D
				60–63	E
			незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C			

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові за участь студента у конкурсах та фестивалях (3–8 балів), а також участь у організації експозиції виставки та екзаменаційних переглядів (1–3 бали).
Максимальна кількість балів: 10.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абзацний відступ — пробіл на початку першого рядка тексту, об'єднаного єдиною думкою, ідеєю, сюжетом. Повинен бути однаковим для тексту всього видання незалежно від розміру (кегля) шрифту.

Авантитул — перша сторінка блоку, розташована перед титульним листом; один з титульних елементів декоративно-композиційного призначення, які використовуються при оформленні видання.

Антиква — шрифт із зарубками, тому часто в назві є слово *serif* («зарубка»).

Базова лінія шрифту — уявна лінія, на якій стоять знаки, проходить по нижньому краю прямих знаків без урахування звисаючих і виносних елементів.

Верстка видань — процес формування сторінок (смуг) видання шляхом компоновання текстових і графічних елементів, а також результат цього процесу.

Вирівнювання рядків — існує кілька видів вирівнювання: ліворуч, по центру, вправо, за форматом. Більш зручною для верстки текстів є лівостороннє вирівнювання.

Вгонка рядків — ліквідація останнього рядка шляхом редакційного скорочення тексту, а також зменшення міжсловних і міжбуквенних прогалів.

Вигонка рядків — 1) збільшення числа набраних рядків в результаті вставки нового тексту, 2) збільшення міжбуквенних прогалів.

Гарнітура шрифту — комплект шрифтів різних накреслень, насиченості, кегля і щільності, об'єднаних спільністю малюнка очка. Гарнітури окремих шрифтів мають назви, наприклад: Garamond, Myriad Pro і т.д.

Гротеск — класифікація шрифту без зарубок. У назві його часто зустрічається слово *sans* («без»).

Заголовки — рядок заголовка не повинен закінчуватися прийменником, сполучником або прислівником — їх необхідно перенести в наступний рядок. Перенесення в заголовках не допускаються. В кінці заголовків не ставляться крапки.

Інтерліньяж — відстань від базової лінії одного рядка до базової лінії наступного рядка.

Накреслення — графічний малюнок набірної шрифту, що входить до складу однієї гарнітури. Шрифти класифікуються по ширині (нормальне, вузьке, широке), за нахилом (пряме, курсивне, похиле), по насиченості (світле, нормальне, напівжирне, жирне).

Кегель — розмір літери набірного шрифту, висота букви або знака в рядку з просвітом над і під ними.

Кернінг — процес зміни розмірів міжбуквених інтервалів для поліпшення зовнішнього вигляду і легкості читання тексту.

Колонцифра — цифра, що позначає порядковий номер сторінки видання.

Колонтитул — елемент структури видання, що містить деякі довідкові дані про видання, наприклад, прізвище автора, назву книги (журналу тощо).

Модульна система — це розподіл сторінки на вертикальні та горизонтальні базові лінії, до яких прив'язуються всі елементи тексту та ілюстрації, надаючи оформленню цілісність і ясність.

Оборка (Обробка) — текст, набраний на більш вузький формат, ніж встановлений для видання, для завершення збоку від нього ілюстрації, таблиць або заголовка, званого «кватиркою».

Приводність рядків — верстка, при якій рядки основного тексту збігаються з основними рядками основного тексту на звороті.

Титул — початковий книжковий лист видання, на якому можна побачити основні бібліографічні відомості про нього. Титульний лист поміщається на правій непарній смузі першого розвороту.

Трекінг — визначає пробіл між літерами в цілому слові і реченні, дозволяючи контролювати простір в тексті рівномірно.

Фронтиспис — сторінка з зображенням, елемент художнього оформлення видання, що представляє собою ілюстрацію, вміщену на лівій сторінці поруч з титульним листом.

Шапка — заголовок в книжкових виданнях, розташований вгорі спускової смуги. Шапка є другим за значимістю видом заголовка після шмуцтитула.

Шмуцтитул — елемент видання, що представляє собою окремий лист (права сторінка розвороту), на якому розміщується тільки назва твору або заголовок частини чи глави.

Шрифт — графічний малюнок накреслень букв і знаків, що складають єдину стилістичну та композиційну систему, набір символів визначеного розміру і малюнка.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Базова література:

1. Бережна О.Б., Андрющенко Т.Ю. Типографіка: навч. посібник. Харків, 2021.
2. Брінгхерст Р. Основи стилю в типографіці. Київ: Артбук, 2019.
3. Гунько М. М. Типографічна спадщина України. Івано-Франківськ, 2019.
4. Іваненко Т. О. Шрифтовий дизайн: основи : навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2019.

5. Кравець О. О. Шрифтовий дизайн в українській друкарській справі. Чернівці, 2018.
6. Кузнецов В. М. Основи типографіки: теорія і практика. Харків: Фоліо, 2021.
7. Лесняк В. І. Відтворення шрифтової спадщини: 40 оригінальних шрифтів. Київ, 2020.
8. Лотошинська Н.Д., Назаркевич М.А. Типографіка та редагування. Львів, 2022.

Допоміжна література:

1. Адамс Ш. Заповіді графічного дизайну: 365 практичних порад. Київ: ArtHuss, 2024.
2. Векленко О. 4-й Блок 1–10. Харків: Промарт, 2020.
3. Гарфілд С. Просто про шрифти / Just My Type. Київ: Книголав, 2022.
4. Каращук А. П. Шрифти України: від рукописів до цифрових форм. Львів, 2020.
5. Мюллер-Брокманн Й. Сіткові системи в графічному дизайні. Київ: ArtHuss, 2024.
6. Tschichold J. The New Typography: A Handbook for Modern Designers. Berkeley, 1995.

Методичні вказівки:

1. Гальченко В. Типографіка: основы и принципы. Харків: ХГАДИ, 2007.
2. Іваненко Т. О. Типографіка: Методичні вказівки для студентів III курсу. Харків: ХДАДМ, 2015.
3. Ісмайлова М. С. Навчально-методичний посібник — навчальне видання з методики викладання навчальної дисципліни «Типографіка» для студентів 4 курсу. Харківська державна академія дизайну і мистецтв, 2025.